

Leiden, 1632

‘Noem mij Vera’

‘Ik ben Veronica Maria Junius, een telg van een gerespecteerd geslacht uit de eerbare burgerij. Mijn familie heeft altijd naar haar beste vermogen de gemeenschap gediend. Noemt u mij Vera, dat heb ik liever. De meesten van mijn naaste verwanten zijn mij ontvallen. Het zou mij te zeer aangrijpen wanneer ik daar nader op zou moeten ingaan, vergeeft u mij... U weet hoe de toestand momenteel in Duitsland is... Alleen mijn oudste zuster Anna Maria is daar nu nog; zij zou als enige kunnen getuigen van de rechtschapenheid van onze familie. In het klooster van het Heilige Graf in Bamberg schrijft zij over de gebeurtenissen van deze tijd, kronieken die ons allen hopelijk zullen overleven. Anna Maria was altijd de meest geleerde van ons. Ik heb haar nauwelijks gekend, daar was ik te jong voor, maar haar eruditie was spreekwoordelijk bij ons thuis. “Ach, was Anna Maria maar hier, zij zou het wel weten,” zeiden mijn vader en moeder soms tegen elkaar wanneer ze zich een bepaald feit niet konden herinneren, of zich vergeefs de juiste bewoordingen van een citaat uit de Schrift voor de geest probeerden te halen. Toen zij non werd, was ik nog maar een kleuter, en onze ontmoetingen beperkten zich tot korte bezoeken op hoogtijdagen. Soms vraag ik me af of ze haar zuster zou herkennen als ze haar tegenkwam. Zou ze zich Veronica herinneren? Vrolijke Vera met haar dansende rode krullen...’

‘Vera! Slaapkop, ben je haast klaar?’

Geschrokken werkte de jonge vrouw zich overeind vanuit haar ineengezakte houding tegen de harde muur, waarbij een pijscheut door haar nek vlijmde. Haar tong voelde aan als een vochtige plak vlees in haar mond. Ze smakte een paar keer en likte een draadje speeksel bij haar mondhoek weg. Ze duwde een paar losse strengen zwart haar onder het witte mutsje en sperde haar ogen breed open. Ze was ingedut. Alweer. Ze was ook zo moe soms, zo uitzichtloos, bodemloos, eindeloos moe. Nog steeds kon die vermoeidheid haar overvallen als een deken die haar omhulde en meevoerde naar een verwarrend oord van onsamenhangende dromen.

Ze was hier gaan zitten toen de zon warm omlaag scheen in het beschutte binnenplaatsje dat het voor- en achterhuis scheidde. De langwerpige rode klinkers waarmee het was geplaveid, waren vrij van onkruid. De geglazuurde bloempotten in de hoeken bevatten roodpaarse vlijtige liesjes, planten die lang bloeien en die tegen een stootje kunnen. De deur naar het huis stond halfopen, en het zonlicht scheen de kamer binnen, waardoor zich lichtere vlekken aftekenden op de zware houten meubels, de zwarte en witte marmeren vloertegels en de donkere lambrisering. Er lagen vloerkleden in warme kleuren, nog kort geleden fanatiek bewerkt met de klopper. Het marmer was gesopt tot het glansde en het glimmende hout

geurde naar bijenwas. Koperen lampen en deurklinken blonken als goud. Alchemistengoud. Als Valentin werkelijk de Steen der Wijzen had ontdekt, het kristal dat alle soorten metaal in goud kon veranderen, dan waren de knoppen en het hekwerk en de pannen in dit huis van echt goud geweest, de messen, borden, bekers... Het beeld deed haar mondhoeken krullen, zoals altijd wanneer de dierbare oude alchemist in haar gedachten opdook. Nu was ze alweer aan het dromen. Dagdromen.

Ze zette de teil met peulen recht die bijna van haar schoot was afgegleden en begon met vlugge vingers erwten te doppen, want de zon was aan het zakken en straks zou het binnenplaatsje helemaal in de schaduw liggen. Ze voelde de kilte al bij haar voeten opkruipen. Tegen wie had ze zo vertrouwelijk gesproken in haar droom? Ze kon zich geen gezicht voor de geest halen.

Toen ze klaar was, bleef ze nog even zitten. Steeds wanneer ze zich even wilde onttrekken aan de drukte van het huishouden, ging ze hierheen. In dit huis, waar ze dochter noch meid was, maar iets daar tussenin, iets dat veel beter was, werden daar geen woorden aan vuilgemaakt. Ze wisten hoeveel ze had meegemaakt. Men stelde haar werkzaamheid op prijs, had respect voor een jongedochter die zich zo gemakkelijk aanpaste aan het vrome, sobere leven van hun remonstrantse overtuiging. Een meisje dat, hoewel niet van adel, was opgegroeid in een omgeving van wereldse weelde en paapse zinnelijkheid. Vera had in een huis als een paleis gewoond, haar vader was een van de burgemeesters van een bloeiende Duitse handelsstad geweest. Haar bescheidenheid won haar hier in het protestantse Holland meer respect dan haar afkomst.

De jonge vrouw die zich Vera Junius noemde, duwde met haar voet tegen de deur terwijl ze de ijzeren teil naar binnen bracht. Het pannetje erwten balanceerde op de berg schillen. Ze veroorloofde zich een weemoedige glimlach bij de gedachte dat zelfs haar dromen nu die van Vera waren.

I. DE NACHT VAN DE WEERWOLF

1609

Het meisje trok haar hoofd tussen haar schouderbladen om de kluiten aarde die haar om de oren vlogen te ontwijken. De grote lege mand op haar rug slingerde hinderlijk heen en weer met elke stap die ze deed, maar vormde tegelijkertijd haar dekking.

‘Hoerenkind! Heksenkind!’

Ze holde met een omtrekkende beweging langs de drie grote jongens die bezig waren met het imponeren van hun gevolg: een stuk of vijf groezelige kinderen met snottebellen. Om iedere schijn te vermijden dat ze zich aan

het uitsloven waren, bleef hun aanval beperkt tot scheldwoorden en schijnbewegingen. Op rappe voeten ging ze ervandoor, dankbaar voor hun gebrek aan doorzettingsvermogen, maar nu al met de angst voor de terugweg in haar magere lijf. Ze droeg geen schoenen, want die moest ze van haar moeder bewaren voor de winter. Haar hemd was te lang, zodat hij onder haar gerafelde rok uitkwam, die te kort was. De oneffenheden op het pad voelde ze niet door de dikke laag eelt die zich in de loop van het zomerseizoen onder haar voetzolen had gevormd, maar de kou des te meer. Brandhout moest ze hebben, zoveel mogelijk, liefst een hele mand vol. Het terrein rond hun hut was kaal. Alle struiken waren lang geleden aan de vlammen prijsgegeven, net zoals de afgevallen takken en bladeren. Als ze in de richting van burcht Rosenberg ging, kon ze bij vrouw Agaat buurten en een maatje melk halen, zoals haar moeder had gevraagd. Misschien gaf vrouw Agaat haar er een ei of een stuk koek bij. Als tegenprestatie voor deze kleine extratjes hielp haar moeder Agaat wanneer zij weer een kind moest krijgen, wat toch zeker om het jaar gebeurde.

De jongens leken het te ruiken als ze in de buurt was. Ze kon zich nog herinneren dat ze deel uitmaakte van hun groepje. Hoewel ze ruw en baldadig waren, mocht ze gewoon meedoen met hun spelletjes en ze waren tegen haar niet vervelender geweest dan tegen andere speelkameraadjes die kleiner en zwakker waren. Dit jaar was alles anders, en ze begreep nog steeds niet waarom. In elk geval was ze opnieuw aan haar kwelgeesten ontsnapt.

Ze wikkelde de uiteinden van haar mouwen om haar handen en begon te sprokkelen. Ze bond het hout met dunne strengen touw bijeen in kleine bundeltjes voordat ze deze in de mand op haar rug stak. Ze kon geen grote takken mee nemen en ze mocht niets afbreken, dat was diefstal, maar er lag zo weinig - er waren veel mensen die in het woud sprokkelden - dat ze voorzichtig wat twijgjes los trok; dun, droog hout dat gemakkelijk afbrak. Het scherpe knakken deed haar steeds even ineenkrimpen. Ze moest er niet aan denken dat ze betrappt werd en bij de pomp midden in het dorp gegeseld zou worden. De jongens zouden joelen en spugen terwijl zij daar in haar hemd stond. Maar ze moest en zou een houtvoorraadje hebben. Het was nog niet eens echt winter en ze had het nu al zo koud. Moeders kuchje van verleden jaar had zich ook al weer aangekondigd, een geniepig droog geluidje dat haar op de zenuwen werkte en uit de slaap hield. Met een warm vuurtje was alles beter uit te houden.

‘Hé, kleine dief, wat doe je daar?’

Ze verstijfde. Een lange man kwam haar kant op. Hij kon niet hebben gezien wat ze deed, dat was onmogelijk.

‘Ik sprokkel, heer, dat is toegestaan in dit deel van het bos.’

‘Volgens mij doe jij meer dan alleen maar sprokkelen.’

‘Geloof mij heer, op het zielenheil van mijn gestorven vader, ik heb niets genomen dat mij niet toekwam.’

Zo, dat was nog voor meer dan één uitleg vatbaar ook, dacht ze tevreden. Nu hij weer. Hij was dichterbij gekomen, een imponerende gestalte, gekleed in het onverbiddelijke zwart van de jezuïetenpaters. Zijn pij en mantel plooiden ruim om zijn lichaam. Zijn gezicht was lang, en leek nog langer door de smalle neus en rechte baard. Zijn donkere ogen waren groot en een beetje bol, half bedekt door zware, bleke oogleden zonder noemenswaardige wimpers.

Wat hij zag was een meisje, een jonge vrouw bijna. De plooiën van haar wijde hemd puilden uit een lijfje dat zo krap was dat het ternauwernood bijeengehouden werd door de streng die er doorheen geregen was - een stukje touw, geen leren veter - en dat haar slanke silhouet daardoor een onbedoeld wulpse uitstraling verleende.

Het meisje hield haar adem in en keek hem met wijd opengesperde ogen aan. Toen hij glimlachte sloeg ze snel haar blik neer en ademde opgelucht weer uit, zo voorzichtig en onopvallend mogelijk. Hij zou haar niet publiekelijk laten vernederen om een paar halfdode stukjes hout. Niet dat hij er niet toe in staat zou zijn, maar deze belangrijke heer had andere dingen aan zijn hoofd.

‘Ben je helemaal alleen? Weet je niet hoe gevaarlijk het hier is?’

Het klonk eerder streng dan bezorgd. Ze had geen idee waar hij het over had. Ze leefde zo geïsoleerd met haar moeder op de strook niemandsland die het bos van het dorp scheidde, dat ze niets had gehoord over de moorden die er aan de voet van burcht Rosenberg waren gepleegd. Hij vertelde het haar, meer omdat hij er zelf vol van was dan omdat hij haar als een volwaardige gesprekspartner beschouwde.

Het gebied rond de vesting was 's nachts het speelterrein van duivels, demonen en heksen, en zelfs overdag was het geen plaats waar een jong meisje alleen behoorde rond te dwalen. Er waren inmiddels al zes moorden gepleegd. Er was een ruiter zonder gezicht waargenomen, en een weerwolf.

Het meisje wist wel dat het 's nachts spookte rond de verlaten vesting, dat wist iedereen, maar dat van de moorden was nieuw voor haar. Ze begreep iets beter dat niemand het hun nog was komen vertellen toen uit het verhaal van de jezuïet bleek dat de gruwelijk verminkte slachtoffers lutheranen waren. De mensen die zij kende gingen niet met ketters om.

‘Dus als goede katholieken hoeven we niet bang te zijn?’ Ze vroeg het aarzelend, bang de betovering te verbreken. Ze wilde dat hij doorging met vertellen, al begreep ze sommige van zijn woorden niet. Hij praatte heel anders dan de dorpelingen. Er waren zes mensen gedood door de Duivel! Zelfs al waren het lutheranen, dan nog... De opwinding van het sensationele nieuws kriebelde in haar keel als een bijna onbedwingbaar gegiechel. Om dat in te houden klemde ze haar kaken op elkaar terwijl de jezuïet, half tegen haar, half in zichzelf pratend, haar honger naar details bevredigde.

Hij wandelde met haar mee naar huis en vroeg haar de dingen die een geestelijke nu eenmaal behoorde te vragen. Was ze een vroom meisje? Ging ze regelmatig naar de kerk? Kende ze haar gebeden?

Hij knikte instemmend toen ze zei dat ze Maria heette, alsof dat iets goeds was, en fronste afkeurend toen ze vertelde dat ze alleen met haar moeder woonde. Haastig zorgde ze ervoor dat die frons weer verdween door hem trouwhartig op de hoogte te stellen van de lange lijst gebeden die ze opzegde voordat ze ging slapen. Dat ze deze met grote snelheid afratelde, vertelde ze er niet bij.

Over hemzelf kwam ze niets te weten, behalve dat hij hierheen gezonden was door de bisschop van Bamberg om het kwaad dat in dit woud heerste te bezweren. Ze was diep onder de indruk van haar beschermheer, maar bijna ontsnapte haar alsnog een zenuwlachje toen hij de weg naar Kronach vroeg. Zo'n belangrijk man had haar aanwijzingen nodig om hun miezerige dorpje te vinden? Ze wist zich te beheersen, met verwondering beseffend dat geleerdheid niet betekende dat je alles zomaar wist.

Ze knielde om zijn zegen te ontvangen. Ze voelde de druk van zijn hand nog op haar hoofd nadat hij deze had weg genomen en zonder omzien tussen de bomen was verdwenen, de zoom van zijn zwarte pij ritselend over het bladertapijt, de punten van zijn mantel fladderend als de vleugels van een kraai vlak voordat hij opvloog.

Ze voelde zich wonderlijk licht en blij, en hoewel ze geen melk had, was ze de vervelende jongens misgelopen en haar mand hout was bijna vol.

'De biechtvaders van Europa' werden de jezuïeten genoemd. In het zwart gekleed, goed geschoold en welbespraakt, doorkneed in gecompliceerde kwesties op het gebied van politiek, geloof en recht, vormden zij de elitetroepen van het leger dat het ware christendom moest verdedigen. Aan de jezuïeten de taak om de moederkerk te zuiveren van het sluipende kwaad van de ketters, die leken op te schieten als paddenstoelen in een vochtig bos en die hun sporen over alle windstreken verspreidden. Lutheranen, calvinisten, dopersen, remonstranten en hoe ze zich verder allemaal mochten noemen; het waren er zo veel dat sommigen zeiden dat het kwaad onuitroeibaar was. Toch waren de grootmacht Spanje, bijna heel Frankrijk, en het overgrote deel van het Heilige Roomse Rijk nog altijd strikt katholiek. De lutherse staten in de Duitse Landen en de opstandige Republiek aan de Noordzee vormden uitzonderingen. Het waren kleine protestantse eilandjes, die het zwellende getij van het vernieuwde katholicisme niet zouden keren. Uiteindelijk zou het gif dat deze verdoelden verspreidden slechts een door God gezonden beproeving blijken te zijn. Een test om de ware gelovigen op de proef te stellen, en een straf voor de misstanden die, toegegeven, woekerden onder hen die zich katholiek noemden, maar die naam eigenlijk niet verdienden. Het kon niet ontkend worden: er waren veel ongeletterde en onkuise geestelijken, tot in de

hoogste gelederen. Er werd gespot met de Bijbel, en men gaf zich over aan wereldse genoegens.

Om dit kwaad uit te roeien wilden de kettters een totale reformatie oftewel her-vorming: een nieuwe kerk met een andere uitleg van de leer. Over die leer konden ze het niet eens worden, zodat de ene na de andere valse profeet opstond. De Duivel amuseerde zich er kostelijk mee. De gekste denkbeelden vonden aanhangers binnen de verzameling sekten die onder de noemer van de Reformatie vielen. De heilige afbeeldingen en relikwieën in kerken en kapellen werden door hen ter discussie gesteld, de prachtige Latijnse hoogmis, het monogame huwelijk, de kuisheidsgelofte voor priesters, de drie-eenheid. Er werd openlijk getwijfeld aan de autoriteit van de kerkvaders, de onfeilbaarheid van de paus en de waarheid van de evangeliën. Niets was meer heilig.

Maar de Reformatie had een formidabele tegenstander gekregen in de vorm van de contra-reformatie of tegen-hervorming, die het zuivere katholieke geloof weer onder de mensen zou brengen. De Contrareformatie zou de menselijke fouten die er in de kerkelijke leer waren geslopen rechtzetten. De moederkerk zou, net zoals in de beginjaren van het christendom, het stralende middelpunt vormen voor alle gelovigen en de misleide zielen weer terugleiden naar het rechte pad. Het was een harde strijd waarin de jezuïeten de voorhoede vormden, maar de fortuinlijke uitkomst stond op voorhand vast, want God stond aan hun zijde.

Tijdens zijn bezoek aan het door een duivelse moordenaar geteisterde Kronach had de jezuïet Friedrich Förner gelegenheid om na te denken over de vooruitgang die er in de afgelopen jaren geboekt was, en de rol die zijn orde hierin had gespeeld. De biechtvaders van Europa waren zijn broeders. De keizer, de hertog van Beieren, ja, de Heilige Vader zelf; allen fluisterden zij hun diepste zielenroerselen in het oor van een jezuïet. In Rome was hijzelf de biechtvader geweest van de Zwitserse Garde, de lijfwacht van de paus. Als jonge man had hij dit als een eer beschouwd, maar na verloop van tijd werd het een vervelende routine, die hij slechts volhield omdat hij in Rome verder kon studeren en oefenen in preken. Het luisteren naar de dwaze dromen van jonge mannen die zijn gloedvolle woorden met glazige ogen beluisterden was niet de bijdrage die hij wilde leveren aan de hevige strijd met de Duivel die gaande was. Friedrich Förner had alle invloed waarover hij beschikte gebruikt om te kunnen terugkeren naar het slagveld tussen engelen en demonen: het Heilige Roomse Rijk waarop de Duivel zijn zinnen had gezet. Hij verleidde vorsten in hun hebzucht tot de zwarte kunsten van de alchemie en zaaide verdeeldheid met ketterse denkbeelden. Talloze onzalige mannen en vrouwen verkochten hun ziel aan Hem. Dat laatste leek Friedrich Förner nog het grootste gevaar, want dergelijke transacties werden meestal in het geniep gesloten. Het kwaad voltrok zich sluipenderwijs en niemand wist of het al niet veel wijder verbreid was dan men vermoedde. Met name in het Frankenland, het deel van Beieren waartoe het bisdom Bamberg behoorde, leek de Duivel

bijzonder actief. Zijn geheime handlangers, de heksen, bevonden zich onder de onschuldige burgers en deden daar hun ondermijnende werk.

Tien jaar geleden was Friedrich Förner in dienst gekomen van de bisschop van Bamberg, de geestelijke en tevens de wereldlijke leider van een van de rijkste stadstaatjes van het Heilige Roomse Rijk. Hij had de pech gehad dat zijn heer kort daarop was overleden. De huidige bisschop was een gevaarlijke liberaal, die een heel andere koers voer dan zijn voorganger. Förner moest geduld betrachten, maar het viel hem zwaar. Zijn tijd zou nog komen - al moest het niet te lang meer duren, want hij was al over de veertig. Hij weigerde de teleurstelling te onderkennen dat hij na zoveel jaren toegewijde dienst nog altijd niet benoemd was tot wij bisschop, de belangrijkste functie onder de bisschop.

Bij burcht Rosenberg in Kronach waren zes gruwelijke moorden gepleegd, en Förner had het onderzoek op zich genomen. Eindelijk bood zich een kans om de confrontatie met de Duivel aan te gaan. Die gedachte bezorgde hem een prettige huivering in de maagstreek. Hij zou laten zien wat een man van God met louter de zuiverheid van zijn geest teweeg kon brengen.

De jezuïet vroeg zich af wat hem bezielde had om dat haveloze houtspreekende meisje aan te spreken. Ze was een opvallende verschijning, met haar gave, blanke huid en ravenzwarte haren, maar dat was niet de enige reden geweest. Förner stond boven de verleidingen des vlezes: iedere gedachte aan een zachte wang of een blote hals werd, zodra die in zijn brein opkwam, met een ijzeren discipline geneutraliseerd en afgevoerd. Toch had ze zijn aandacht getrokken, en hij vroeg zich af waarom. Het vreemde gevoel dat zij in gevaar verkeerde had hem impulsief doen handelen. Dit was een behekste plaats, bezielde door demonen. Zo vreemd was het dus niet dat dit meisje, Maria, beschermende gevoelens in hem had opgewekt, hoe belachelijk dat ook leek in het licht van het enorme standsverschil tussen hen. Wat deed zo'n jonge maagd, een kind nog bijna, dan ook alleen in het bos! Hij had er goed aan gedaan om haar naar huis te begeleiden, al was het niet meer dan natuurlijk dat hij enige wrevel voelde over de afleiding die zij had betekend. Alsof hij niets beters te doen had...

Maria lag in bed te luisteren naar de wind, die zacht jankend rond het armoedige huisje sloop, tastend naar spleten en kieren om zich toegang te verschaffen. Een kille vlaag streek langs haar gezicht. Ze dook dieper onder de paardenharen deken en sloeg haar armen om haar opgetrokken benen om zoveel mogelijk profijt te trekken van haar eigen lichaamswarmte. Het was volle maan. De moordenaar sloeg altijd toe met volle maan, had de jezuïet gezegd. Hij had haar verteld dat de volle maan een bepaalde betekenis voor de dader moest hebben, iets dat volgens hem uitsloot dat de moorden door een wild dier waren gepleegd. Waarom had de jezuïet overwogen dat het een dier zou kunnen zijn en die mogelijkheid vervolgens verworpen? Ze had het niet durven vragen. Ineens snapte ze

lastig te vallen. Waarschijnlijk zou zij niet begrijpen waarom Maria zich het lot van een vreemdeling aantrok en haar willen tegenhouden. Maria meende dat ze rustig kon weggaan zonder iets te zeggen, want ze had niets te vrezen: het boeket zou haar beschermen. De weg naar de vesting wist ze blindelings te vinden, en met een beetje geluk was ze terug voordat haar moeder wakker werd. Met de stok van de bezemsteel wipte ze de kruidwis van de spijker en ving hem op. De kruidige, wat muffe geur van de gedroogde takjes drong in haar neusgaten.

Buitengekomen schikte ze haar omslagdoek zo dat deze de halsopening goed bedekte, want nachtlucht sloeg op de borst en ze wilde niet ziek worden. Het leek alsof de wind was afgenomen, want die hoorde ze alleen nog maar wat ritselen in de takken boven haar hoofd. Toch was het fris, en ze sloeg een punt van de doek voor haar mond. Als ze alleen door haar neus ademhaalde zou ze veilig zijn: ziekmakers kwamen uitsluitend binnen via de mond. Het maanlicht scheen op haar pad en haar tred was zelfverzekerd. Ze verheugde zich op de ontmoeting met de jezuïet, die haar ongetwijfeld heel dankbaar zou zijn en haar moed zou prijzen, maar toen ze vlak bij haar bestemming was, sloeg haar stemming om. De jezuïet had gezegd dat hij in de vollemaansnacht zou proberen de duivel die op deze plaats rondwaarde uit te drijven, maar hij had er niet bij verteld waar dat volgens hem was. Deed hij het vanuit de kapel in de burcht? Zou ze daar durven aankloppen? Ze was ervan uitgegaan dat hij ergens aan de voet van de heuvel zou zijn, in de omgeving waar de lijken gevonden waren, maar in de stille nacht was ze daar ineens niet meer zo zeker van. Ze stond stil en luisterde of ze misschien ergens het gemurmel van gebeden kon opvangen. Of zou de jezuïet psalmen zingen? Was ze te laat gekomen? Te vroeg? De stevige wandeling had haar opgewarmd, maar toen ze stilstond begon ze te rillen. Het geritsel in de bomen leek aan te zwellen, de kale takken zwaaiden als skeletachtige armen boven haar hoofd. Het rillen werd heviger en ze hield haar armen om haar bovenlichaam geslagen. Een schaduw gleed over haar en bijna gilte ze van schrik. De hemel was ongemerkt steeds dichter bewolkt geworden: de maan was nog slechts een vage lichtplek. Ondanks haar goede voornemens had Maria de omslagdoek laten zakken en haalde lang en diep adem door haar mond. Ze wendde haar hoofd naar links en rechts, maar haar ogen konden moeilijk wennen aan de nieuwe duisternis. Tot haar opluchting ontwaarde ze een lichtje in de verte, nee, meerdere lichtjes. Door de tranen in haar ogen zagen ze eruit als gevallen sterren. Opgelucht struikelde ze in de richting waar ze de jezuïet en zijn mannen vermoedde. Wat een geluk dat je zo ver kijken kon in het kale winterbos!

Een donkere gedaante kwam haar kant op en ze begon vlugger te lopen, in de overtuiging dat iemand uit het gezelschap met de lantaarns haar tegemoetkwam. Pas toen het silhouet heel dichtbij was gekomen, drong het tot haar door dat ze haar onmogelijk konden hebben gezien van die afstand, in het donker. Het besef dat er iets grondig mis was, vlijmde door

haar lichaam, dat in hulpeloze weerzin verstijfde. Hoewel ze het gelaat van de onbekende, dat zich nu vlak voor haar bevond, niet goed kon onderscheiden, wist ze dat de trekken niet menselijk waren. De verhoudingen klopten niet: het gezicht stak te ver uit, de hals was te lang en te breed. Op het laatste moment zag ze de uitstekende oren. Ze wilde schreeuwen, wegreppen, maar ze stond als aan de grond genageld. Het was te laat; het wezen was al bij haar en drukte iets harigs tegen haar mond. De kruidwis belandde op de grond, een onooglijk bosje verdroogd onkruid.

Job verveelde zich. De jezuïet zat nu al uren lang geknield op de open plek in het bos aan de voet van de burchtheuvel, de vindplaats van het laatste moordslachtoffer. Een dikke, zware bijbel, gebonden in met gouden letters bestempeld leer, lag geopend op een boomstronk. De jezuïetenpater droeg een paarse stola en las voor uit het grote boek, maar Job verstond geen Latijn en zijn gedachten dwaalden af. Hij sjoerde aan de band van de zware musket die op zijn rug hing. Hij had nog nooit een vuurwapen gebruikt. Job vertrouwde op zijn vuisten, en in het uiterste geval had hij zijn ponjaard, de stevige dolk aan zijn riem, maar de jezuïet had gezegd dat de musket bij zijn uitrusting hoorde en Job had niet moeilijk gedaan.

De assistent van de jezuïet zat tegenover zijn meester te bidden met een beduimd ritueel in zijn hand, een speciaal gebedenboek voor priesters. Eerder op de avond hadden de twee geestelijken de mis opgedragen, met hun drie lijfwachten als congregatie. Job had zich erg ongemakkelijk gevoeld. In de kerk lette hij nooit zo op wat er bij het altaar gebeurde, hij deed gewoon de mensen om zich heen na. Het moest vanavond wel zijn opgevallen dat hij steeds iets te laat was met knielen en opstaan, ook al had niemand er iets van gezegd. Hij had net als zijn kameraden gebiecht en absolutie ontvangen. Zijn ziel was zuiver, en dat was een prettige gedachte. Wie weet wat er vannacht nog zou gebeuren op deze behekste plaats, al zag het tafereeltje voor hem er vredig genoeg uit en wees niets erop dat dit zou veranderen. De twee andere lijfwachten lichtten de lezende mannen bij. Het was een mooi symmetrisch plaatje, de beide geestelijken geknield aan weerszijden van het grote boek, een staande man achter zich met een brandende lantaarn. Naast de bijbel stond aan de ene kant een rokend wierookvat van zilver en aan de andere kant een eveneens zilveren kelk met wijwater en kwast.

Job keek toe en voelde zich het vijfde wiel aan de wagen. Bovendien kreeg hij het koud. Om bezig te blijven benoemde hij zichzelf ter plaatse tot uitkijk en verkenner. Hij liep langzaam rondjes om het gezelschap heen, met een steeds groter wordende boog. Hij tuurde naar alle kanten, zijn lamp ge heven, voornamelijk om interessant te doen, want aangezien er wolken voor de maan geschoven waren, viel er buiten de lichtkring op de open plek weinig te zien. Het vooruitzicht van een lange, saaie nacht in de kou deed hem verder en verder afdwalen. Op een bepaald moment wist hij

dat hij te ver was gegaan: hij kon de lantaarns van de anderen alleen nog maar zien omdat hij wist dat ze er waren. Hij keek nog heel even rond om zich te oriënteren en deed toen de eerste stap terug.

Elk van de geluiden op zich had zijn aandacht niet getrokken. De geluiden bij elkaar: gekreun, gegrom, het knappen en ritselen veroorzaakt door een zich verplaatsende massa over de brosse ondergrond van dorre bladeren en dood hout, maakten dat hij zich nog een klein stukje verder waagde. Hij hief zijn lantaarn. Toen scheurden de wolken vaneen en zag hij de demon.

Job was een eenvoudige ziel, maar traag was hij niet. Hij was gek op vechten en hardlopen en kon doorgaan tot hij er letterlijk bij neerviel. Hij hield ervan zijn uithoudingsvermogen op de proef te stellen; voor hem was het een manier om zijn overmaat aan daadkracht kwijt te raken. In zijn jeugd was hij zo'n jongen geweest die de problemen als een magneet leek aan te trekken. Zijn neiging om in moeilijkheden te raken had er, samen met zijn licht ontvlambare gemoed, toe geleid dat hij als jonge man een keer bijna iemand had gedood. Hij had geluk gehad; het slachtoffer herstelde van zijn kwetsuren en droeg hem geen kwaad hart toe, anders was hij aan de galg geëindigd. Deze gebeurtenis was een keerpunt in zijn leven geweest. Sindsdien gebruikte Job zijn overvloedige energie om zijn lichaam tot het uiterste te testen met zware krachttrainingen. Hij meed de herbergen van slechte naam waar hij zijn tijd had verspild met drinken, vechten en gokken. Zijn drift werd omgezet in kracht, beheersing, trefzekerheid. Zijn spieren waren keihard, zijn geest was sereen in de wetenschap dat hij zichzelf onder controle had. Dikke spierkabels verbonden zijn wat kleine, ronde hoofd met zijn romp. Na jaren van onregelmatig, zwaar werk had hij een aanstelling gekregen bij de gevangenis in Bamberg. Het betaalde niet best en het was geen prettig werk, maar het bood vastigheid, en dat was wat hij zocht.

Het verzoek van de jezuïet Friedrich Förner aan de gemeenteraad om een sterke man voor de reis naar Kronach ter beschikking te stellen, had Job een buitenkansje geleken. Als de jezuïet tevreden over hem was, zou hij Job misschien aannemen als lijfwacht, een hele vooruitgang vergeleken met het werk als gevangenenbewaarder. Job had een meisje leren kennen waarmee hij zo nu en dan uit wandelen ging. Eigenlijk waren ze zo goed als verloofd. Het verbaasde hem dat ze hem niet te grof en onbehouwen vond en hij was heel voorzichtig met haar. Ze had er wel eens om gelachen en gezegd dat ze heus niet zou breken, maar hij kende zijn eigen kracht en hij wilde het deze keer niet verpesten - hij had al genoeg jaren verspild. Job wilde trouwen en een gezin stichten. Dit klusje leverde wat extra geld op, en wie weet wat er nog meer uit zou voortvloeien.

Jobs gebrekkige verbeeldingskracht had hem behoed voor angstige visioenen over wat deze nacht brengen kon, maar zelfs iemand met een veel stoutere fantasie had het tafereel waarmee hij nu werd geconfronteerd

niet kunnen verzinnen. Wanneer hij was blijven stilstaan bij de mogelijke betekenis ervan, had hij misschien rechtsomkeert gemaakt om hulp te halen, maar zijn reflexen waren zodanig dat hij bij onmiddellijk gevaar eerst handelde en daarna pas nadacht. In het flauwe maanlicht zag hij een mannenlichaam met een wolvenkop. Het wezen zat half van hem afgekeerd, ritmisch tegen iets aan duwend dat tussen hem en een boom lag, iets levends, iets dat zachtjes kreunde. Job stortte zich naar voren en trok de wolfman aan zijn schouder achterover, zijn ponjaard in de aanslag. Met dezelfde beweging gooide hij de lamp die hij droeg van zich af. Die knalde tegen een boomstam en stuiterde op de grond. De brandende olie liep eruit en zette het droge kreupelhout in lichterlaaie zodat Job zich afvroeg, met dat piepkleine deeltje van zijn brein dat zich niet voor de volle honderd procent op zijn tegenstander had gericht, of de demon hem had meegetrokken de hel in. Van het uit de verte naderende gezang en de meewaaiende geur van wierook was hij zich niet bewust. Zijn belevingswereld had zich vernauwd tot uithalende ledematen, woest gehijg, vochtig speeksel en een stinkende vacht waar hij bijna geen vat op kon krijgen. Zijn ponjaard schampte erop af. Hij liet het wapen vallen en klauwde met zijn grote, sterke handen naar iets dat hij kon vastpakken, kon dichtknijpen, maar de ander vocht met bovenmenselijke kracht terug. Toen Job voelde dat hij begon te verslappen, stond hij zichzelf toe om kwaad te worden, voor het eerst in vele jaren. Hij liet zich leiden door zijn woede, die in zijn blindheid trefzekerder was dan zijn zorgvuldig verworven spierkracht, klemde zijn arm om de strot van de ander en trok uit alle macht.

Friedrich Förner knielde neer bij de demon met de wolvenkop. Hij sloeg een kruis, hief het crucifix en sprak de formule om duivels uit te drijven:

‘Heer onze God: Gij hebt Uw zoon naar de wereld gezonden
om de macht van de Boze te breken
en de kwade geest uit ons te drijven,
om de mens aan de duisternis te onttrekken
en over te brengen naar het wonderlijke rijk van Uw licht;
wij bidden U: bevrijd dit kind
van de smet van de eerste zonde,
en maak het tot woning van Uw heerlijkheid,
tot tempel van Uw heilige Geest, door Christus onze Heer.’

‘Amen,’ murmelden Job en de anderen werktuigelijk. Bijgelicht door een lantaarn zag hij, zagen ze allemaal, dat het wezen waarmee Job gevochten had geen monster uit de hel was, althans niet meer. Het was een man, een gewone sterveling die een scheefgezakt masker droeg, gemaakt van een slordig geprepareerde wolvenhuid. De mottige kop hing voor zijn gezicht en de rest van het rafelige vel lag over zijn schouders gedrapeerd. Hij stonk erbarmelijk en maakte jankende geluiden. Op een teken van de jezuïet schoof Job het masker omhoog en onthulde een mager gezicht. In de open

mondholte vielen de grote gele hoektanden op. De spitse kin en holle wangen waren met bloed bevestigd.

De jezuïet stond op, nog steeds het crucifix boven het lichaam houdend, zijn arm gestrekt. Toen gebeurde het wonder.

De donkere wolkenhemel scheurde vaneen en een enkele manestraal, fel en glanzend als bleek goud, scheen op zijn hand en wierp een kruisvormige schaduw op de borst van de liggende man. Deze slaakte een rauwe kreet. Zijn borstkas kwam omhoog, hij maaide schreeuwend om zich heen met zijn armen, zijn voeten roffelden op de grond, terwijl de jezuïet luid en standvastig de uitdrijvingsbezwering herhaalde en zijn arm zó hield dat de schaduw van het crucifix afgetekend bleef op het kronkelende lichaam. Job zag hoe in het ijle maanlicht een donker sliertje oprees uit de borst van de man. Het was maar een vleugje van iets: rook, nevel, een verdwaalde flard wierook, wat was het? De ziel van de man, de demon die hem bezeten had, een illusie? De wolfman huilde, een langgerekt, smartelijk gejang. Daarop ontspande hij. Zijn hoofd viel opzij.

Terwijl de anderen de bewusteloze man vastbonden en daarna het vuur in de struiken gingen uitslaan, liep Job terug naar de boom waar hij de wolfman het eerst had gezien. Zijn schouders deden pijn en zijn adem kwam hortend, maar hij kon niet zeggen of het van inspanning of emotie kwam. Half op de grond, half tegen de kronkelende boomwortels aan, lag een slap bundeltje. Toen Job zijn handen erover liet glijden, voelde hij de omtrek van een menselijke gestalte. Hij sjoerde het lichaam voorzichtig overeind en riep naar de anderen om licht.

Toen Job haar krijtwitte smoeltje zag, dacht hij dat het meisje dood was, net als de andere vrouwen die door de weerwolf gepakt waren. De jezuïet kwam naast hem zitten, voelde opzij bij haar nek en drukte de omslagdoek van het meisje tegen een rafelige verwonding in haar hals, die hevig bloedde. Waarschijnlijk was de wond enigszins dichtgedrukt geweest zolang ze daar in elkaar gedoken gelegen had. Job vroeg zich af of lijken bloedden; hij veronderstelde van niet. Met behoedzame hand schoof hij haar opgetrokken kleren naar beneden. Ze droeg een voddige rok, met een rafelige, uitgelegde zoom, die alsnog te kort was om haar lange dunne benen helemaal te bedekken. Arme griet. Het was maar een gewoon meidje van hier uit de buurt. Haar ravenzwarte haren zorgden voor een opvallend contrast met haar wasbleke huid, maar verder was ze veel te mager om aantrekkelijk gevonden te worden door een man. De jezuïet had een verraste uitdrukking op zijn gezicht, alsof hij het meisje herkende, maar dat kon niet want hij was niet van hier. Vroeg de geestelijke zich soms af waarom de bezeten man haar had aangevallen? Dat was duidelijk, dacht Job. Ze was op de verkeerde tijd op de verkeerde plaats geweest. Maar het was wel sneu. Wat deed het domme wicht dan ook in haar eentje buiten in de nacht?

Pijn. Ze voelde alleen maar pijn toen ze bijkwam. Een vlammeende pijn in haar hals, een doffe dreunende bons in haar hoofd, pijn in al haar botten, een schurende, brandende pijn in haar kruis. Ze probeerde heel stil te blijven liggen, want zodra ze zich bewoog, schoten er vurige pijlen van pijn in alle richtingen door haar lichaam. Ze werd zich bewust van iets nats tussen haar benen. Ze had toch niet in haar broek geplast? Ondanks de pijn en de vele vragen die er door haar gemartelde hoofd speelden, hield het haar bezig, die plakkerige vochtigheid die in de richting van haar bilspleet sijpelde toen ze haar benen voorzichtig verlegde. Iemand zei iets tegen haar. Het ernstige gezicht van de jezuïet verscheen in haar blikveld. Zijn mond bewoog. Ze hoorde hem als van heel veraf praten, maar de woorden hadden geen betekenis voor haar. Hij keek bezorgd, net zoals de eerste keer dat ze hem had gezien. Wat er was gebeurd? Dat vroeg hij aan háár? Ze besloot dat het haar te veel werd; de pijn, de schaamte, de vragen. Ze sloot haar ogen.

Het meisje Maria was buiten levensgevaar. Friedrich Förner kreeg het opnieuw warm wanneer hij het goed tot zich liet doordringen: zesmaal eerder had de weerwolf toegeslagen. De vrouwen die hij had verkracht en vermoord waren allen luthers geweest. De zevende maal had hij zich vergrepen aan een katholiek meisje en dat had zijn ondergang betekend. Het kon onmogelijk toeval zijn dat de weerwolf juist nu, bij dit meisje, door hem, of in ieder geval dankzij hem, was overmeesterd.

De bezeten man was gemarteld, maar hij stootte niets dan onsamenhangende geluiden uit. Ze hadden alle manieren die tot hun beschikking stonden gebruikt om hem tot spreken te dwingen, maar ten slotte had zelfs Förner moeten toegeven dat het hopeloos was. Er had niets anders op gezeten dan hem te verbranden. Loutering door vuur, dat was het veiligste. Het merkwaardige was dat de man in het dorp bekendstond als iemand van onbesproken gedrag. Hij was molenaar, een eenvoudig maar eerzaam beroep. Niemand, zelfs zijn moeder niet, had ook maar iets vermoed van zijn bezetenheid. Zo sluw kon de Duivel zijn.

De vreemde mantel, gemaakt van een oude wolvenpels, had Förner bewaard. Volgens sommige theologen sloten weerwolven, net als heksen, verdragen met de Duivel waarbij ze hun ziel aan Hem verkochten. Anderen beweerden dat weerwolven schuldloze christenen konden zijn wier lichaam in hun slaap werd overgenomen door een demon zonder dat zij daar weet van hadden. In de vorige eeuw reeds had pater Martin del Río, ook jezuïet en een autoriteit op het gebied van magie, in zijn *Disquisitiones Magicae* geopperd dat weerwolven leden aan een overmaat van zwarte gal. Normaal gesproken hielden de vier verschillende lichaamssappen: zwarte gal, gele gal, rood bloed en groen slijm, elkaar in evenwicht. Te veel zwarte gal bracht melancholie teweeg, dat was bekend, maar kon men louter daarvan maanziek worden?

Förner had gehoord hoe de lichamen van de andere moordslachtoffers waren toegetakeld en hij kon niet geloven dat de dader een willoos werktuig van de Heer der Duisternis was geweest. God zou dat niet toegestaan hebben, niet wanneer de molenaar werkelijk een zuiver geweten had gehad. Wellicht dat iemand met een overmaat van zwarte gal gevoeliger was voor de verleidingen van de Duivel, want dat die in deze kwestie een rol speelde, was duidelijk. Hij zou er in dit geval nooit achter komen welke, en dat ergerde hem. De waarheid was hem ontglipt, in rook opgegaan samen met de weerwolf. Jammer genoeg was het meisje nog steeds niet aanspreekbaar. Wanneer Maria voldoende was hersteld zou hij haar ondervragen. Hoe had het lid van de man aangevoeld? Was zijn zaad koud geweest? Deze kennis zou hem dichterbij de waarheid brengen. De vraag was of ze alles nog wist wanneer ze beter was. *Als* ze tenminste beter werd. Nee, hij moest op God vertrouwen; Hij had haar gespaard en zou dus ook voor haar herstel zorgdragen.

Dit was Förners eerste exorcisme geweest en hij was er buitengewoon trots op, al zou hij nooit toegeven dat hij gevoelig was voor de zonde van hovaardij. Hij had de demon uitgedreven die deze man had bezeten, met getuigen erbij. Hij had het meisje van een wisse dood gered. Het zat hem dwars dat de bezetene wel kans had gezien haar te onteren, en dat terwijl er even verderop een uitdrijvingsritueel gaande was. Er klopte iets niet. Hoe langer hij erover nadacht, hoe meer hij daarvan overtuigd raakte. Misschien zou een gesprek met het meisje, Maria Babel, hem wijzer maken. Welke rol had zij gespeeld? Hij had voetstoots aangenomen dat ze het volgende beoogde slachtoffer was, een onschuldig maagdje, goed katholiek. Maar wat deed het kind alleen in het bos, op dat tijdstip en zo kort nadat hij haar had gewaarschuwd daar niet meer te komen? De andere vrouwen waren allemaal vlakbij hun woning overvallen, bij het halen van brandhout of water, of langs de weg, op een verlate terugreis van de markt. Waarom hadden Förners inspanningen wel Maria's leven gered, maar haar niet behoed voor het verlies van haar kuisheid? Was het toeval dat hij haar eerder had ontmoet? Kon het zijn dat de Duivel haar op zijn pad had gezet? Hij dacht terug aan hun ontmoeting en probeerde na te gaan of er iets in de woorden of de gebaren van het meisje was geweest dat een aanwijzing kon betekenen. Hij zag haar bleke gezichtje voor zijn geestesoog en hield zichzelf streng voor dat geen vrouw te vertrouwen was. Het sterfelijk lichaam was niet meer dan een zak gevuld met botten, bloed, slijk en slijm. Het vrouwenlichaam was door Eva's erfenis na de zondeval nog veel erger bezoedeld dan dat van de man. Hij dacht vol afkeer aan de vreemde lichaamssappen van vrouwen, menstratiebloed, moedermelk... Een lief gezichtje was wel het gemakkelijkste middel waarmee de Duivel verwarring wist te zaaien. Hoe verraderlijk waren de beschermende gevoelens die Maria Babel in hem had weten op te roepen? Förner nam zich voor om het meisje een paar dagen te gunnen om op krachten te komen, maar daarna zou hij haar stevig aan de tand voelen. Als

het nodig was zou hij haar even streng verhoren als de weerwolf. Maar de volgende dag bracht nieuwe tijdingen naar Kronach, en een daarvan was de bevrijdende boodschap waarop Friedrich Förner had gewacht sinds de dood van de bisschop van Bamberg, de afgelopen zomer. De godvruchtige en conservatieve Johan Godfried von Aschhausen was gekozen tot bisschop en heerser van Bamberg, dat eindelijk geregeerd zou worden door een man die de Contrareformatie met hart en ziel steunde. Förner drukte de brief tegen zijn borst en sloot zijn ogen. De nachtmerrie was voorbij. Zijn gangen zouden niet langer worden nagegaan, zijn brieven niet meer geopend voordat hij ze zelf onder ogen kreeg.

Von Aschhausen schreef om Förner te verzoeken of hij voor hem naar Rome wilde gaan en aldaar zijn aanstelling te laten bekrachtigen door de paus. Hij voelde de neiging om ter plekke door zijn knieën te zakken en de Heer te loven, maar de aanwezigheid van de koerier hield hem tegen. In plaats daarvan gaf hij zijn assistent opdracht om zich zo snel mogelijk reisvaardig te maken. Intussen liet hij zijn schrijfgerei brengen en stelde een aantal missiven op. De voornaamste waren aan de hertog van Beieren en de bisschop van Würzburg gericht. Deze twee machtige mannen hadden hem altijd gesteund, ook nadat hij twee jaar geleden gepasseerd was bij de benoeming van een nieuwe wijbisschop. De bisschop had Johan Schöner aangesteld, nota bene een van Förners voormalige studiegenoten uit Rome. Die vernedering was nog het moeilijkst te verdragen geweest van alle vernederingen die hij had ondergaan. Zijn laatste brief was voor de nieuwe bisschop. Hierin betuigde hij zijn onvoorwaardelijke steun en dankte hem voor de eer om zijn vertegenwoordiger in Rome te mogen zijn. Hij hoopte in stilte dat Johan Godfried von Aschhausen zich realiseerde dat hij degene was die bij Förner in het krijt stond, en niet andersom. Het was dankzij de nietaflatende inspanningen van Förner en zijn beschermheren dat het Domkapittel na veel vijven en zessen had ingestemd met de keuze voor een man die voorstander was van een rigoureuze Rekatholisering.

Waar anderen spraken over de protestantse beweging als de Reformatie, en over de katholieke reactie hierop als de Contrareformatie, noemde Förner het liever een Rekatholisering. Er was immers geen sprake van een zich afzetten tegen de protestanten. Het katholicisme bestond al bijna zestienhonderd jaar, en het was volmaakt zoals het was. De structuur, de idealen en de inhoud waren door God gegeven. De mensen hoefden slechts hun dwaling in te zien om terug te keren naar het zuivere geloof, en naar Förners heilige overtuiging zouden ze dat ook doen wanneer hun de juiste weg gewezen werd door een daadkrachtig herder. Halve maatregelen hadden daarbij geen zin. De Duivel en de protestanten moesten uitgeroeid worden, de misstanden binnen de kerk een halt toegeroepen. Wie niet wilde luisteren naar de krachtige stem van het nieuwe elan, zou dat berouwen.

De vorige bisschop had openlijk verklaard dat hij niemand tot een bepaalde godsdienst wilde dwingen, omdat hij meende dat iedereen moest

kunnen geloven wat hij wilde! Wat kon men anders verwachten van een man die er een bijzit op na hield die hij behandelde als een echtgenote en bij wie hij zeven kinderen had verwekt? De bisschop liet grootse partijen organiseren, waarbij onzedelijke toestanden meer regel dan uitzondering vormden. Zijn hofhouding in de stad Bamberg, de hoofdstad van het gelijknamige bisdom, kon wedijveren met die van de grote vorsten van het Heilige Roomse Rijk. De bisschop van Würzburg en de hertog van Beieren hadden op het punt gestaan om een proces te beginnen tegen deze gevaarlijke liberaal. Nu hadden de tijd en Gods voorzienigheid het probleem voor hen opgelost. De genotzuchtige bisschop was dood, en daarmee was de rol van zijn tweede man, wijbisschop Johan Schöner, uitgespeeld. Dat de kersverse bisschop hem, Friedrich Förner, als zijn afgevaardigde naar Rome zond, sprak boekdelen. Hij zou tot wijbisschop van Bamberg benoemd worden. Hierop had hij gewacht, hiervoor had hij gestreden. Het meisje zou hij niet vergeten, daarvoor had de weerwolfepisode te veel vragen opgeroepen, maar er waren op dit moment dringender zaken die zijn onverdeelde aandacht eisten. Het meisje kon wachten.

Maria opende haar ogen en zag een ondoorzichtige, grijs oranje mist die als een wollig waas, zwaar als een deken, voor haar gezichtsveld hing. Ze knipperde een paar maal. De mist verdween niet. Ze wilde overeind komen, maar haar ledematen waren zo zwaar dat ze haar armen nauwelijks in beweging kreeg. Sloom wurmde ze zichzelf overeind en probeerde haar ogen wijder open te doen. Het maakte geen verschil, de mist bleef hangen. Wat was dit voor vreemde droom? Kon ze maar niet beter weer gaan liggen en straks op een normale manier wakker worden? Haar oogleden zakten alweer en haar hoofd hing opzij. Maar elk van haar andere zintuigen, hoe zwak ze ook nog maar functioneerden, schreeuwde dwars door het waas van rook en loomheid heen dat er gevaar dreigde, dat het fataal zou zijn om toe te geven aan haar slaperigheid... ze moest zichzelf er alleen nog van overtuigen dat het haar iets kon schelen. Haar oren tuiten, overal was lawaai. Er zat geen enkel geluid bij dat ze kon thuisbrengen. Ze begon traag aan het roerloze lichaam naast zich te trekken.

‘Mam, má-hám.’

Haar stem klonk schor en zwak. De rook vulde haar mond en ze begon te hoesten. Haar ogen schoten vol tranen en ze leunde achterover. Na ‘het ongeluk’ zoals ze het voor zichzelf noemde, had ze geen eetlust gehad en ze was dagen lang in bed blijven liggen. Nadat ze hersteld was van haar uitwendige verwondingen was ze apathisch gebleven. Haar moeder probeerde haar met versterkende kruidendrankjes en harde woorden terug te brengen naar het hier en nu, maar een deel van haar geest leek te zijn achtergebleven in het bos. Hoewel ze bewusteloos was geweest toen hij haar verkrachtte, bleef de ranzige geur van de weerwolf in haar neusgaten hangen. De schrik van zijn plotselinge aanval zat er zo diep in dat ze opveerde bij elk onverwacht geluid. De herinnering aan het vieze en

brandende gevoel op die plaats van haar lichaam waar ze zich voor schaamde, maakte dat ze zich daar steeds opnieuw wilde wassen met koud water, hoe kouder hoe beter, hard boenend met een ruwe lap. En nu dit weer. Opnieuw verwarring en angst. Ze wilde niet meer; ze was het zat, spuugzat. Ze wilde slapen. Maar haar moeder was wakker geworden, en hoewel ook zij de rook had ingeademd, werkten haar hersenen sneller.

‘Vuur! De hut brandt! Maria, kom mee!’

Ze pakte haar dochter onder de oksels vast en hees haar uit bed. Omdat Maria door haar knieën zakte, sleepte de oudere vrouw het onwillige lichaam van het meisje mee naar de deur. Het vuur was op twee plaatsen aangestoken: aan de achterzijde van het bouwvallige huisje en opzij, onder het raam. Het droge hout van de wanden gaf zich met gekraak en gekreun gewonnen aan het verslindende vuurmonster. De brandende deur viel uit zijn sponningen. De deuropening, met de stevige draagbalk erboven, stond afgetekend als een baken. Door die donkere omlijsting, bijna geheel omringd door sissende vlammen, ontsnapten ze naar buiten.

Het gelach en gegil was bijna niet te horen boven het gierende kabaal van het vuur uit, maar het was er, onmiskenbaar, vlak voordat het wegstierf. De brandstichters bliezen de aftocht. De hitte werd ze te veel, en bovendien: hun doel was bereikt.

Bevend en hoestend zagen de twee vrouwen van een veilige afstand hoe enkele minuten later het dak instortte. Ze hielden elkaar stevig vast, sprakeloos van ontzetting.

De eerste maanden na Maria's 'ongeluk' waren ze met rust gelaten. Van een enkeling kwam zelfs een hartelijk gebaar: vrouw Agaat kwam soep brengen, Georg-met-het-Oor bood aan om hout te hakken. Anderen kwamen een praatje maken, met in bezorgdheid gehulde nieuwsgierigheid, maar zonder kwade bedoelingen. Toen bleek dat Maria in verwachting was, veranderde hun houding. De wantrouwige blikken en het verborgen gesmiespel gingen geleidelijk over in openlijke scheldpartijen. De kloof tussen de twee vrouwen en de dorpsgenoten werd groter, want haten gaat nu eenmaal het beste vanaf een afstand. Een uitgestoken hand aannemen lukt alleen van dichtbij.

Losse voorvallen namen een onheilspellende betekenis aan toen de dorpsroddelaars ze in verband brachten met andere gebeurtenissen. Een jongen die Maria had uitgelachen was ziek geworden. Vrouw Babel had een keer ruzie gemaakt met een kraamvrouw over haar betaling, en de dag erna was de baby overleden. En iedereen wist nog van de gruwelijke bevalling van Else vorig jaar, die na een dag en een nacht zwoegen een vormeloze homp vlees had gebaard. Lena Babel was de vroedvrouw geweest, haar dochter Maria had haar geholpen. Was het gek dat de dorpelingen besloten dat de maat vol was nu het meisje bezwangerd bleek te zijn door een demon?

Maria durfde de deur niet meer uit. Wanneer haar moeder zich buiten waagde, gooiden ze rotte eieren naar haar. Omdat ze daar ongestraft mee wegkwamen, gooiden ze na verloop van tijd ook met stenen.

Hoe arm ze ook waren, Lena en Maria hadden altijd de beschikking gehad over genoeg meel, uit een geheimzinnige voorraad waarvan Maria de herkomst niet kende, maar die steeds werd aangevuld. Nu was de laatste zak bijna leeg. Haar moeder was er een aantal keren op uitgegaan, maar ze was steeds met lege handen teruggekeerd. De laatste weken verdunde ze hun soep en pap tot er nauwelijks meer smaak aan zat.

Op deze bewuste avond, in het hartje van de winter, waren alle planken aan de muur leeg geweest. Lena en Maria waren vroeg in bed gaan liggen in de hoop al slapend de honger te kunnen vergeten. Nu hadden ze helemaal niets meer. Het enige wonder was dat ze het vege lijf hadden kunnen redden.

Die nacht verdwenen ze uit Kronach, de kruidenvrouw en het meisje met het teken van de Duivel in haar hals en een bollende buik boven een paar spillebenen. De inwoners van het dorp spraken de zuivere waarheid toen de jezuïet terug gekeerd was uit Rome: niemand had ze zien gaan, en niemand had sinds hun vertrek nog iets van ze vernomen.

‘Laat me liggen, laat me, laat me.’ Maria was gestruikeld over een boomwortel die over het pad kronkelde en lag op gekruld in een hoop bladeren. Ze had haar armen om haar knieën geslagen en hield haar hoofd zo ver mogelijk ingetrokken, zodat ze een volmaakt rond heuveltje vormde. Met haar vuilwitte omslagdoek strak om zich heengetrokken leek ze een hoopje overgebleven sneeuw, zoals er nog zoveel aan de kant van de weg lagen, in scherp contrast met de donkere bosgrond.

‘Kom, het is veel te koud. Je moet opstaan.’

Het was inmiddels ochtend geworden, maar de winterdagen waren kort en het was nog steeds donker. Ze waren al een hele tijd onderweg, hoe lang wist Maria niet, maar het leek een eeuwigheid. Haar moeder had iets gezegd over een man in het bos, iemand die ze kende, een plaats waar ze veilig zouden zijn. Maria was voortgestrompeld op haar doorweekte bedsokken, te moe en te koud en te bang om iets anders te doen. Zoals gewoonlijk waren ze die avond met al hun kleren aan gaan slapen, maar ze was evengoed tot op het bot verkleumd. Hoewel haar buik nog niet bijzonder groot was, leek het alsof er een steen in zat in plaats van een baby. Voor hetzelfde geld was het trouwens een steen, of een monsterlijk gedrocht. Hoe kon ze ervan uitgaan dat er een normaal kind in haar buik groeide na wat er was gebeurd? Ze voelde zich nu al zo lang alsof ze elk ogenblik in tranen kon uitbarsten, en het was slopend.

‘Ik blijf hier. Laat me hier maar doodgaan.’ Het klonk melodramatisch, maar terwijl ze het zei, besepte ze dat ze het meende. Een grote kalmte kwam over haar. Misschien zou ze kunnen bidden. Als ze hier al biddend van de kou zou sterven, zou God haar misschien vergeven voor dat wat er

met haar gebeurd was. Want ook al had ze er niets aan kunnen doen, de schuld en de zonde waren de hare en van niemand anders. Zij was naar buiten gegaan in de nacht, naar een plaats waar ze niets te zoeken had. Zij had het kwaad op gezocht en mocht zich niet beklagen omdat het haar gevonden had. Maar misschien gold deze kwelling wel als genoegdoening? Ze probeerde haar ijskoude handen te vouwen.

Haar moeder was naast haar neergeknield en zat aan haar te trekken. Maria spartelde zwakjes tegen, maar kon niet voorkomen dat ze omhoog werd gehesen. Toen ze eenmaal weer stond, werd het haar zwart voor de ogen. Ze wankelde en viel bijna opnieuw.

‘Maria, kom tot jezelf. Vooruit! We moeten verder, hoor je me, je moet.’ De woorden zelf waren streng, maar ze klonken ijl van vermoeidheid en zwak van zorgen.

Maria twijfelde, maar de wil van haar moeder was sterker dan die van haarzelf en ze was alweer bijna vergeten waarom ze wilde blijven liggen. Traag kwam ze in beweging.

Eenmaal verlieten ze de weg omdat deze door een dorpje voerde. Toen Maria voor de tweede keer viel, bleven ze samen een tijdje liggen, beschermd door struiken, dicht tegen elkaar aangeschurkt. Het was inmiddels halverwege de dag en het gevaar voor bevriezing was geweken, al gaf het waterige zonnetje nauwelijks enige warmte. Ze hadden de grootste moeite om overeind te komen na hun rustpauze, zo stram en stijf waren hun spieren geworden. Ze likten de rijp van grassprietten en lieten hapjes sneeuw in hun mond smelten. Nergens was iets eetbaars te vinden. Maria liep naast haar moeder voort als een slaapwandelaarster. Ze protesteerde niet meer, maar ze vorderden tergend langzaam, veel te langzaam om hun bestemming vóór de avond te bereiken.

Hadden ze maar iets kunnen redden uit het vuur. Lena Babel kende kruiden die pijn verdoofden, die het uithoudingsvermogen vergrootten, die onverschillig maakten voor honger. Maar langs het pad groeide niets dat ze kon gebruiken. Uiteindelijk ontdekte ze een paar half verslijmde, maar eetbare zwammen. Ergens op kauwen, hoe smakeloos het ook was, gaf hun nieuwe kracht. Toch stapten ze steeds vaker mis met hun verkleumde voeten, die dan weer brandden als vuur, dan weer bijna gevoelloos waren en verraad pleegden door zich te stoten en open te halen aan stronken en stenen.

De winterdag was al voorbij toen ze het zwakke licht tussen de bomen zagen. Op dat moment dachten ze allebei aan de verhalen die Lena aan Maria had verteld toen ze nog een klein meisje was, zoals dat van Hans en Grietje, die in een donker bos een lichtje zagen en een huisje vonden dat gemaakt was van wittebrood en pannenkoeken.

‘We zijn er,’ zei de moeder hees. Haar dochter kon niet eens meer praten, zich niet meer verheugen over het magische sprookjeslicht dat hun redding betekende.